
TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE

ÅRSMELDING

2016

TILSYNSUTVALGET FOR DOMMERE

Tilsynsutvalget for dommere er et disiplinærorgan for norske dommere som omfatter alle fagdommere i tingrettene, lagmannsrettene, Høyesterett og jordskifterettene. Ordningen gjelder foruten de faste embetsdommerne også midlertidige dommere, herunder dommerfullmektiger og konstituerte dommere.

Regelverket som gjelder for Tilsynsutvalgets virksomhet og saksbehandling finner vi først og fremst i domstoloven kapittel 12. Dessuten gjelder forvaltningsloven og offentlighetsloven for utvalgets saksbehandling, med de unntak som følger av domstoloven §§ 238 og 239.

Tilsynsutvalget kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer "forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk", jf. domstoloven § 236.

Dette omfatter både dommerens plikter etter prosesslovgivningen og typiske arbeidsrettslige plikter. I vurderingen av hva som er god dommerskikk er **Etiske prinsipper for dommeradferd** et viktig redskap for Tilsynsutvalget. I Tilsynsutvalgets vedtak blir disse prinsippene tatt stadig mer aktivt i bruk. Prinsippene gjelder for alle fagdommere i de alminnelige domstolene og i jordskiftedomstolene, både i og utenfor den dømmende virksomhet.

Tilsynsutvalget kan også treffe vedtak om disiplinærtiltak for forhold utenfor tjenesten, men klageadgangen er da forbeholdt Justisdepartementet, Domstoladministrasjonen og vedkommende domstolleder, jf. domstoloven § 237.

Begrensinger i utvalgets myndighet

Tilsynsutvalget kan ikke vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen, jf. domstoloven § 236 fjerde ledd. Klager som gjelder saksbehandlingen, dommerens beslutninger og vurderinger, herunder innholdet i rettsavgjørelser, blir dermed avvist.

Mer informasjon om Tilsynsutvalget for dommere finnes på nettstedet <http://www.domstol.no/no/Enkelt-domstol/Tilsynsutvalget-for-dommere/>. Der finnes en generell orientering om utvalget, samt praktisk informasjon til potensielle klagere. I tillegg blir Tilsynsutvalgets vedtak publisert der i anonymisert form. Alle vedtak som treffes i utvalgsmøter publiseres på denne måten.

Vedtakene publiseres også på Lovdata og i Universitetsforlaget.

Klagebehandlingen

Tilsynsutvalget skal som regel behandle sakene i møte og alle realitetsavgjørelser skal treffes av et fulltallig utvalg. Dersom en sak er enkel og oversiktlig, kan realitetsavgjørelser treffes etter sirkulasjon blant utvalgets medlemmer.

Det er adgang til å delegere avgjørelsesmyndighet til utvalgets leder eller et av utvalgets øvrige juridiske medlemmer. Dette gjelder saker som åpenbart skal avvises eller som er åpenbart grunnløses.

Klagefrist

Den alminnelige klagefristen er 3 måneder etter at det påklagede forholdet fant sted, jf. domstoloven § 237 fjerde ledd. Utvalget kan velge å ta en klage til behandling selv om klagefristen har utløpt, men utvalget kan ikke vurdere en klage når det er gått mer enn ett år siden forholdet fant sted.

Tilsynsutvalget kan for øvrig ta en sak til behandling av eget tiltak, så lenge ettårsfristen ikke har utløpt. Dette gjelder forhold som utvalget blir kjent med uten at det inngis en formell klage, jf. domstoloven § 237 tredje ledd.

Disiplinærtiltak: Kritik eller advarsel

Domstoloven gir anvisning på to former for disiplinærtiltak. Den strengeste reaksjonsformen er advarsel. Kritik vil være den vanligste reaksjonsformen. Utvalget kan også gi generelle uttalelser om dommerens opptreden uten å gi disiplinærreaksjon, jf. domstoloven § 236 tredje ledd. Vedtak om kritikk eller advarsel blir rutinemessig oversendt Domstoladministrasjonen og Justisdepartementet.

TILSYNSUTVALGETS ORGANISERING

Tilsynsutvalget er et uavhengig og frittstående forvaltningsorgan. Utvalgets sekretariat er plassert i Domstoladministrasjonen.

Tilsynsutvalget består av seks medlemmer med personlige varamedlemmer. Det er sammensatt av to dommere ved de alminnelige domstolene, en jordskiftedommer, to representanter for allmennheten og en advokat, jf. domstolloven § 235.

Når Tilsynsutvalget behandler saker som gjelder en dommer fra de alminnelige domstoler, deltar to dommere fra de alminnelige domstoler, advokatmedlemmet og de to representantene for allmennheten. Ved behandling av saker som gjelder en jordskiftelagdommer eller en jordskiftedommer, deltar en dommer fra jordskiftedomstolene i stedet for en dommer fra de alminnelige domstolene.

Utvalget har i 2016 hatt følgende sammensetning:

Navn	Tittel	Verv tilsynsutvalg	Oppnevnt
Unni Sandbukt	Sorenskriver Nord-Troms tingrett	Leder	01.05.10 -30.04.18
Ragnhild Olsnes	Tingrettsdommer Stavanger tingrett	Personlig varamedlem	01.06.13 - 31.05.17
Randi Grøndalen	Lagdommer Frostating lagmannsrett	Medlem	01.01.10 -31.12.17
Bjørn Eirik Hansen	Lagdommer Eidsivating lagmannsrett	Personlig varamedlem	15.08.14 - 14.08.18
* Jeppe Normann	Advokat, Advokatfirmaet Selmer	Medlem	01.11.10 -31.10.16
Ketil Myhre	Advokat, Advokatfirmaet Lohne Krokeide AS	Medlem	01.11.16- 31.10.20
Bjørn Hübert Senum	Advokat, Advokatfelleskapet	Personlig varamedlem	01.11.11 -31.10.19
Turid Ellingsen	Direktør, Statens kartverk	Medlem	01.11.14 - 31.10.18
Anne-Birgitte Sveri	Rådmann, Nittedal kommune	Personlig varamedlem	01.06.13 - 31.05.17
Svein J. Magnussen	Professor i psykologi, Universitetet i Oslo	Medlem	01.06.11 -31.05.19
Gerd Ingunn Opdal	Regiondirektør, Statped	Personlig varamedlem	01.11.10 - 31.10.18
Trond Berge	Jordskifterettsleder, Sør-Rogaland jordskifterett	Medlem	02.09.11 -01.09.19
Liv Oddveig Nergaard	Jordskifterettsleder, Nord-Troms jordskifterett	Personlig varamedlem	27.11.15 -26.11.19

*Advokat Jeppe Normann ved Advokatfirmaet Selmer, var medlem i utvalget frem til 31. oktober 2016.

Tilsynsutvalgets sekretariat

Tilsynsutvalgets sekretariat er plassert i Domstoladministrasjonen. Sekretariatet består normalt av tre jurister, i tillegg til Tilsynsutvalgets koordinator.

Når en klage sendes til Tilsynsutvalget for dommere, er det sekretariatet som mottar klagen og foretar en vurdering av hvordan klagen skal behandles videre. Sekretariatet forbereder sakene for utvalget og utarbeider utkast til vedtak i saker som varsles avvist og saker som avgjøres ved sirkulasjon. I saker som behandles i utvalgsmøter er det utvalget selv som skriver vurderingen og konklusjonen i vedtaket.

Sekretariatet har jevnlig kontakt med utvalgets leder for å konferere om klagebehandlingen og besvare henvendelser. Selv om det er sekretariatet som besvarer de fleste henvendelser, er det altså utvalget selv, og ikke sekretariatet, som fatter beslutninger som angår Tilsynsutvalget og de mottatte klagenes.

Overprøving av utvalgets avgjørelser

Tilsynsutvalget for dommere er et forvaltningsorgan, men utvalgets vedtak kan ikke overprøves etter forvaltningslovens

regler, jf. domstoloven § 239. De eneste måtene å få overprøvd vedtaket på, er ved enten å fremme en omgjøringsbegjæring til Tilsynsutvalget eller ved å reise søksmål. Domstolene kan kun prøve vedtakets lovlighet, herunder om vedtaket er innholdsmessig lovlig, om det er truffet av den myndighet som kreves etter domstoloven og om vedtaket er blitt til på lovlig måte.

Den manglende klageordningen er omstridt, særlig sett hen til hensynet til dommernes rettssikkerhet. I forslaget til ny domstollov ble det nevnt at det er reist spørsmål ved adgangen til overprøving av utvalgets avgjørelser, men at disse spørsmålene ligger utenfor utredningens ramme ("Ny domstollov" – utredning ved Trond Sundet, punkt. 8). Det er uttalt at dette spørsmålet i så fall bør drøftes som ledd i en eventuell evaluering av Domstolkommisjonens arbeid. Det er særlig påpekt at "et spørsmål som da kan vurderes, er om det bør gjelde en særskilt overprøvingsadgang for disiplinærtiltak, for eksempel hvor dommere ilegges advarsler" (side 84).

I høringsuttalelse fra Tilsynsutvalget for dommere v/utvalgets leder Unni Sandbukt, er det påpekt at utvalget er enig i at adgangen til overprøving av utvalgets avgjørelser bør bli nærmere utredet.

Klager i verserende saker

Tilsynsutvalget mottar en del henvendelser fra parter, aktører og dommere om klager som innkommer mens rettssaken verserer, herunder spørsmål om den innklagede dommeren blir inhabil ved den videre behandlingen av saken.

Tilsynsutvalget behandler klagesaker uavhengig av hvorvidt saken er verserende eller avsluttet i domstolene. Ettersom fristen for å klage er tre måneder fra forholdet fant sted, er det ikke uvanlig at det fremmes klager til Tilsynsutvalget før saken er avsluttet i rettsapparatet.

Klager som fremsettes mens rettssaken pågår, medfører normalt ikke at dommeren blir inhabil i forhold til klageren. I Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse HR-2012-681-U, bemerket utvalget "at en klage til Tilsynsutvalget for dommere i seg selv normalt ikke medfører at vedkommende dommer anses inhabil, jf. blant annet Rt-2005-172 og Rt-1998-1079. Slik klage fører normalt heller ikke til inhabilitet for andre dommere ved embetet, jf. Rt-2011-1279".

Dette innebærer at en klage til Tilsynsutvalget ikke er til hinder for at behandlingen av saken forsetter som normalt i domstolen.

TILSYNSUTVALGETS VIRKSOMHET

Klagesaker i 2016

I 2016 mottok Tilsynsutvalget 118 klagesaker. Av disse var 11 klager rettet mot dommere i jordskiftedomstolene.

Det ble truffet i alt 84 vedtak i 2016, hvorav 51 vedtak ble truffet av utvalgets leder eller annet medlem etter delegering. 33 vedtak ble truffet av et samlet utvalg.

28 klager ble realitetsbehandlet i 2016. 9 klager gjaldt forhold i tjenesten, 26 klager gjaldt dommeratferd, 4 klager gjaldt saksbehandling og 3 klager gjaldt administrative forhold. En og samme klage kan gjelde flere forhold. Det ble gitt disiplinærreaksjon i to tilfeller, begge i form av kritikk. 12 saker har blitt avsluttet på andre måter.

Tilsynsutvalget gjennomførte 6 ordinære møter og ett ekstraordinært møte i 2016.

Andre aktiviteter

Tilsynsutvalgets kjernevirksomhet er å behandle klager på dommere i forbindelse med rettssakene. I tillegg til dette er det forutsatt at utvalget skal ha en holdningsskapende funksjon, bidra til å utvikle dommeretikken, delta i undervisningsopplegg og uttale seg generelt om kritikkverdige forhold i domstolene, jf. bl.a. NOU 1999-19, pkt. 10.6.2.3. Utvalget har som et ledd i dette tatt del i utvikling av kurs- og kompetanseopplegg i dommeretikk. Utvalgets leder har holdt foredrag om dommerrollen og dommeretikk på innføringskursene og de nasjonale dommerseminarene. Hun har også deltatt på Regionale dommersamlinger og på internseminar i flere domstoler.

I september 2016 ble Tilsynsutvalgets møte holdt i København. I tilknytning til dette hadde utvalget et møte med Den Særlige Klageret, som er den danske tilsynsordningen. Vi fikk der innblikk i det danske disiplinærsystemet og utvekslet nyttige erfaringer med våre danske kolleger.

Statistikk

	2015	2015	2015	2016	2016	2016
Innkomne saker	Totalt	Alminnelige	Jordskifte	Totalt	Alminnelige	Jordskifte
		domstoler	domstoler		domstoler	domstoler
Innkomne klagesaker i perioden	109	104	5	115	104	11
Anmodning om uttalelse om god dommerskikk	0	0	0	0	0	0
Saker som er behandlet av eget tiltak	0	0	0	0	0	0
Andre saker	0	0	0	3	3	0
Søksmål	0	0	0	0	0	0
Sum	109	104	5	118	107	11
Hvem klager						
Parter	98	93	5	99	88	11
Prosessfullmektiger:						
- Advokater/forsvarer	5	5	0	6	6	0
- Aktor	1	1	0	0	0	0
- Andre	0	0	0	0	0	0
Fornærmede	0	0	0	1	1	0
Vitner/sakkyndige	5	5	0	3	3	0
Lekdommere	0	0	0	0	0	0
Advokatforeningen	0	0	0	0	0	0
Domstoladministrasjonen	0	0	0	0	0	0
Øvrige	3	3	0	8	8	0
Sum	112	107	5	117	106	11
Avvisning						
Truffet av utvalget	9	9	0	5	3	2
Truffet av medlem etter fullmakt	46	42	4	51	49	2
Sum	55	51	4	56	52	4
Grunnlag for avvisning						
Manglende klagerett	6	6	0	4	4	0
Klagen for sent innkommet	17	16	1	20	18	2
Gjelder forhold som kan overprøves ved rettsmidler	28	25	3	33	31	2
Kombinasjon av avvisningsgrunner	5	5	0	9	9	0
Sum	56	52	4	66	62	4
Realitetsbehandling						
Truffet av utvalget	39	36	3	28	25	3
Truffet av leder/nestleder etter fullmakt	26	25	1	0	0	0
Sum	56	61	4	28	25	3
Klagen gjelder						
Forhold i tjenesten	31	28	3	9	8	1
Dommeratferd	56	52	4	26	24	2
Sen saksbehandling	20	20	0	4	4	0
Administrative forhold	6	6	0	3	2	1
Forhold utenfor tjenesten	0	0	0	0	0	0
Sum	113	106	7	42	38	4

Resultat						
Ikke disiplinærtiltak	16	14	2	7	7	0
Ikke disiplinærtiltak. Avgjort som åpenbart ubegrunnet	21	21	0	0	0	0
Dels avvist. Ikke disiplinærtiltak	16	15	1	20	17	3
Dels avvist. Dels avgjort som åpenbart ubegrunnet	6	5	1	0	0	0
Disiplinærtiltak:						
Kritikk	6	6	0	2	2	0
Advarsel	0	0	0	0	0	0
Sum	65	61	4	29	26	3
Uttalelse om god dommerskikk	1	1	0	1	1	0
Avsluttet på andre måter						
Klager trukket	2	2	0	1	1	0
Klager bortfalt	0	0	0	4	4	0
Overført Domstoladministrasjonen	0	0	0	0	0	0
Andre grunner	0	0	0	7	7	0
Klager under behandling pr 31.12	26	25	1	24	20	4
Klagesaker fordelt pr domssogn ink. søksmål						
Borgarting				40		
Eidsivating				20		
Agder				15		
Gulating				21		
Frostating				13		
Hålogaland				10		

Tilsynsutvalget 2002-2016

I løpet av 2002-2016 har Tilsynsutvalget mottatt 1578 klagesaker. Det er totalt truffet 1521 vedtak, hvorav 762 er avvisningsvedtak. 663 saker er realitetsbehandlet av et samlet utvalg. De resterende sakene er avsluttet på annen måte, vanligvis ved at klagen er trukket eller bortfalt av andre grunner. Tilsynsutvalget har truffet vedtak om disiplinærtiltak i totalt 72 saker, og i seks av disse sakene er det gitt advarsel.

Antallet klager har variert en del fra år til år med 66 klager i 2003 (som det laveste) og 176 klager i 2011 (som det høyeste). Det er først og fremst partene i saken som klager (vanligvis over 90 prosent).

Et utviklingstrekk i denne perioden er at antall klager har stabilisert seg på høyere nivå enn tidligere. En grunn til dette kan være at klageordningen har blitt bedre kjent hos parter, advokater og andre. Et annet utviklingstrekk er at utvalget i stadig flere saker avgir uttalelser om god dommerskikk, uten at det treffes vedtak om disiplinærtiltak. Dette er i samsvar med forarbeidenes forutsetning om at Tilsynsutvalget skal utvikle retningslinjer for hva som anses som "god dommerskikk".

Mars 2017

Unni Sandbukt | Randi Grøndalen | Turid Ellingsen | Ketil Myhre | Svein J. Magnussen | Trond Berge

Sak 15-065: Dommeradferd, kritikk, dissens i begrunnelsen.

Aktor klaget på en dommers opptreden i tre ulike straffesaker. Klagen gjaldt dommerens opptreden ovenfor aktor, en meddommer, et vitne og en forsvarer. I tillegg ble det klaget på at dommeren nesten umiddelbart etter den ene sakens avslutning ba forsvarer og bistandsadvokat formidle til sine parter at det ikke var aktuelt å dømme i henhold til aktors straffepåstand. Utvalget kom enstemmig til at dommeren hadde opptrådt i strid med god dommerskikk, men var delt i begrunnelsen. Hele utvalget fant grunnlag for kritikk som følge av dommerens etterfølgende uttalelse om straffeutmålingen i den ene saken. Tre av utvalgets medlemmer fant i tillegg at dommerens opptreden i forbindelse med prosessedelsen i to av sakene samlet sett ga grunnlag for kritikk. Utvalget la til grunn at det over tid har utviklet seg et uheldig samspill mellom aktor og dommeren. Utvalget uttalte avslutningsvis at de profesjonelle aktørene i rettsaker har et ansvar for å bidra til god atmosfære og gode arbeidsforhold i rettsmøtene, og at rettens administrator har et overordnet ansvar for dette. Dommerens stil og opptreden har stor betydning for stemningen i en rettsal. Det er derfor viktig at dommere har et bevisst forhold til hvilken stil og rolle de inntar. Dommere bør i stor grad dempe sine personlige oppfatninger av de personene som opptrer i rettsakene. Dersom det oppstår motsetningsforhold mellom dommere og noen av aktørene i retten, og dette setter sitt preg på forhandlingene, er det en svært uheldig situasjon som domstolen bør rydde opp i.

Sak 15-073: Omgjøring. Saksbehandling. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

I vedtak fra Tilsynsutvalget av 10. desember 2015 ble det gitt kritikk til dommerfullmektigen for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk. Den underliggende tvist gjaldt en bruktbil solgt for kr. 25.000,-. Tvisten ble behandlet etter småkravprosessen. Det var saksbehandlingstiden på åtte måneder som resulterte i disiplinærtiltaket i form av kritikk. Domstolleder ble gitt anledning til å uttale seg før Tilsynsutvalget behandlet saken i desember 2015, men valgte å ikke kommentere klagen. Etter at vedtaket var truffet inngav sorenskriveren en uttalelse til vedtaket. Sorenskriveren påpekte i uttalelsen at tingretten hadde vært i en ekstraordinær arbeidssituasjon idet det hadde vært skifte av sorenskriver og ansettelse av ny tingrettsdommer og at dette hadde medført at mange saker ble tildelt dommerfullmektigen. Ut fra en helhetsvurdering fant Tilsynsutvalget at arbeidssituasjonen i tingretten var av en slik ekstraordinær karakter, at det til tross for de betydelige overskridelser av de lovpålagte frister som forelå, ikke var korrekt å reagere med disiplinærtiltak overfor dommerfullmektigen. Tilsynsutvalget opphevet vedtaket av 10. desember 2015 og fant at det ikke forelå grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor dommerfullmektigen.

Sak 15-095: Dommeradferd/saksbehandlingen. Avvisning.

Klager var saksøkt i en foreldretvist og innklagede var dommer i saken. Klager påberopte tre forhold i klagen. For det første hadde tingrettsdommeren ikke imøtekommet anmodningen om en annen sakkyndig. Klagen var inngitt hvv åtte og seks måneder etter at forholdet var tatt opp med retten. Klagefristen var dermed utløpt og denne delen av klagen ble avvist. For det andre avsto tingrettsdommeren å utsette det saksforberedende møtet. Klagen var fremsatt seks måneder etter at forholdet skjedde og også denne delen av klagen ble avvist idet klagefristen var utløpt. Tilsynsutvalget fant ikke grunn til å ta disse delene av klagen til behandling av eget tiltak. Klagegrunnene gjaldt uansett rettslige vurderinger som tilsynsutvalget ikke kan vurdere etter domstolloven (dl) § 236 fjerde ledd. For det tredje ble det fremsatt klage over at tingrettsdommeren nektet å utlevere den sakkyndiges dokumenter. Tilsynsutvalget kunne heller ikke vurdere dette forholdet idet tingrettsdommeren mente han manglet hjemmel for å pålegge den sakkyndige utlevering. Også dette gjaldt en rettslig avgjørelse som tilsynsutvalget ikke kunne vurdere etter dl § 236 fjerde ledd. Klagen ble avvist.

Sak 15-098: Dommeradferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klager hadde krevd betaling for utlegg i forbindelse med felles adkomstvei til bolig og brukstillatelse til vei. Klager var selvprosederende og saken gikk som en småkravprosess. Klager anførte at tingrettsdommeren opptrådte irritert og ikke gav partene tilstrekkelig veiledning. Innklagede skal ha brutt inn og styrt klagers presentasjon av saken. Tilsynsutvalget fant at det ikke forelå etterprøvbare omstendigheter som gav støtte for klagers påstander. Tingrettsdommeren hadde bestridt innholdet av klagen. Klagers påstander var ikke sannsynliggjort på noen måte som kunne danne grunnlag for å konkludere med at dommeren hadde opptrådt i strid med god dommerskikk. Tilsynsutvalget fant at det ikke forelå grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommeren.

Sak 15-107: Dommeradferd. Ikke grunnlag for kritikk.

Klager hadde vært tiltalt i en straffesak og klagen gjaldt dommerens opptreden under hovedforhandlingen og befaringen. Klager anførte at tingrettsdommeren hadde vist motvilje mot han, at hun hadde en nedlatende kommunikasjon, at hun stresset tiden og at han ikke fikk nok tid til å presentere sitt materiale. Han ble avfeid og avbrutt, fikk ikke respons og tingrettsdommeren viste ikke den tålmodighet, nysgjerrighet og interesse for hans bevis som han

mente han kunne forvente. Tilsynsutvalget uttalte at utgangspunktet er at dommeren har ansvaret for sakens fremdrift og styring, herunder er dommeren berettiget til å styre når og i hvilken utstrekning den enkelte aktør skal få ordet. Tilsynsutvalget tvilte ikke på at klageren opplevde at dommeren viste liten interesse for en del av hans bevisførsel og at han ble avbrutt med bemerkninger som han opplevde nedlatende. Tilsynsutvalget hadde likevel ikke grunnlag for å mene at tingrettsdommeren hadde gått utover de rammer hun som rettens leder hadde til rådighet ved styring av saken. Utvalget pekte på at klageren ikke hadde gitt konkrete eksempler på respektløs, nedverdiggende irettesettelse. Det var dermed ikke grunnlag for å gi tingrettsdommeren kritikk for hennes opptreden under hovedforhandlingen. Tilsynsutvalget fant imidlertid grunn til å komme med enkelte merknader. Omtalen av tingrettsdommeren som en særdeles klar og tydelig administrator, og som med sin erfaring som aktor styrte en straffesak med større sikkerhet og tyngde enn andre, kan indikere at hun har en prosessledelse som kan oppfattes som unødvendig kontant. Utvalget hadde også merket seg at tingrettsdommeren tidligere hadde vært innklaget til utvalget for sin opptreden i forbindelse med prosessledelsen, jf. TU-sak 14-115. Klager hadde videre påpekt i klagen at han hadde mottatt et brev om opphevelse av bostedsforbehold datert to dager før hovedforhandlingens start hvor forhold ved faktum i saken ble kommentert. Tilsynsutvalget la til grunn tingrettsdommerens forklaring om at brevet ble ferdigstilt og sendt ut etter gjennomført hovedforhandling. Utvalget uttalte videre at det var uheldig at det ble benyttet et dokument som for lengst var opprettet i saksbehandlingssystemet, uten at datoen ble endret. Innholdet bidro imidlertid ikke til å bevise forutinntatthet i straffesaken og det heftet ikke slike alvorlige forhold ved datofeilen at det kvalifiserte til kritikk. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for å anvende disiplinærtiltak overfor tingrettsdommeren.

Sak 16-003: Dommeradferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klager var saksøkt i sak om fast bosted og samvær med barn. Innklagede var dommer i et saksforberedende møte som var kombinert med innlegg om en midlertidig avgjørelse. Klager begrunnet klagen på manglende likebehandling av han selv og motparten, at han ble diskriminert og at retten tok feil med hensyn til betydningen av hans psykiske lidelse. Tilsynsutvalget fant ikke påstandene som var fremsatt sannsynliggjort på en slik måte at utvalget kunne legge de til grunn. Tilsynsutvalget påpekte at klagers advokat ikke hadde bemerkninger til saken. Ingen av de andre profesjonelle aktørene støttet klagers anførsler. Tvert i mot var det samstemmighet om at dommeren hadde behandlet partene respektfullt og uten forskjellsbehandling og med en god saksbehandling under rettsmøtet. Utvalget viste også til at Borgarting lagmannsrett hadde behandlet saken i ettertid. Lagmannsretten hadde ikke kommet med merknader til saksbehandlingen eller andre forhold ved behandlingen i første instans. Tilsynsutvalget fant at det ikke var grunnlag for disiplinærtiltak overfor tingrettsdommeren.

Sak 16-006: Dommeradferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt tvangssalg av klagers eiendom. Tingretten avsa kjennelse om fravikelse av boligen og klager fikk bistand av tingretten til å sette opp en anke over kjennelsen. Klager har anført at dommerfullmektigen bevisst feilinformerte henne i en telefonsamtale om at anken allerede var sendt til motparten med pålegg om tilsvar. Klager mente videre at dommerfullmektigen forledet henne til å tro at det ikke var mulig å få oversendt et prosesskriv med ytterligere dokumentasjon til motparten i ankesaken. Tilsynsutvalget fant det ikke sannsynliggjort at dommerfullmektigen hadde opptrådt slik klageren hadde anført. Utvalget viste til dommerfullmektigens redegjørelse der det fremgikk at han dagen før telefonsamtalen hadde lagt anken til utsendelse og at han dermed trodde at anken var oversendt ankemotparten. Det fremgikk videre av dommerfullmektigens uttalelse av han tilbød klager å ettersende et prosesskriv til motparten og ankeinstansen, og at dette faktisk ble gjort. Dette viser etter utvalgets oppfatning at det oppstod en misforståelse med hensyn til datoen for oversendelsen av anken og at innklagede ikke har handlet klanderverdig i forbindelse med ankebehandlingen. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor dommerfullmektigen.

Sak 16-008: Dommeradferd. Avvisning.

Deler av klagen gjaldt dommerens opptreden i rettsmøte i oktober 2015, herunder at jordskifterettslederen ikke hadde opptrådt tilstrekkelig nøytralt. Klagen var fremsatt mer enn tre måneder etter at forholdet fant sted og denne delen av klagen ble avvist. Klager anførte videre at resultatet i saken var feil og at motparten hadde blitt uberettiget beriket. Dette gjaldt forhold som utvalget ikke kunne vurdere idet forholdene kunne brukes som grunnlag for anke. Også denne delen av klagen ble avvist.

Sak 16-010: Dommeradferd og saksbehandling. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen knyttet seg til en vurdering av de innklagede avgitt i et skjønn. Klagerne reagerte på at deres anførsel om habilitet ble vurdert å være tuftet på konspirasjonsteorier. Videre var det anført at rettsboken ikke var ført i samsvar med reglene i tvisteloven § 13-6. En påstått saksbehandlingsfeil ved føring av rettsbok kan benyttes som ankegrunn, og utvalget kunne dermed ikke vurdere dette. Denne delen av klagen ble avvist. Når det gjaldt bruken av uttrykket "konspirasjonsteori" fant utvalget at bruken av formuleringen, slik den konkret var benyttet i saken, som et uttrykk for at dommeren vurderte

inhabilitsinnsigelsen som rettslig uholdbar. Dommerens bevisvurdering kunne utvalget ikke overprøve. Tilsynsutvalget fant heller ikke at ordvalget var av en slik karakter at det gav grunnlag for kritikk. Tilsynsutvalget fant at det ikke var grunnlag for disiplinærtiltak overfor tingrettsdommeren.

Sak 16-017: Dommeradferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for kritikk.

Saken gjaldt gyldigheten av et rettsforlik. Klager anførte at dommerens bevisbedømmelse i saken var feil idet saksøker ikke ble trodd på at hun ikke hadde avgitt noen fullmakt i forbindelse med rettsmeklingen. Denne delen av klagen ble avvist idet forholdet kunne brukes som ankegrunn. Klager anførte videre at dommeren var irritert og ikke behandlet klager hensynsfullt. Denne del av klagen var lite konkretisert og gav ikke grunnlag for kritikk. Klager anførte videre at dommeren virket forutinntatt med hensyn til generell kunnskap om ADHD, at innklagede skal ha gjort et poeng ut av at klager greide å gjenta forsikringen ordrett mens et vitne gjentok dette feil og at dommeren avbrøt den sakkyndige på en arrogant måte og svekket den sakkyndiges autoritet. Videre ble det anført at prosessfullmektigen ble avbrutt under prosedyren for å klarlegge betydningen av en rettslig anførsel. Tilsynsutvalget fant grunn til å bemerke at rettens leder vil ha et overordnet ansvar for at hovedforhandlingen gjennomføres innenfor de rammer som følger av prosesslovgivningen. Utvalget merket seg at klager hadde reagert på måten han ble behandlet på, men fant ikke at dommeren hadde overtrådt grensene for kritikkverdig adferd. Klager hadde videre reagert på at prosessfullmektigene utvekslet sakskostnadsoppgaver før hovedforhandlingen ble avsluttet. Utvalget bemerket at det følger av tvisteloven at sakskostnadsoppgaven skal fremlegges før forhandlingene avsluttes. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor dommeren.

Sak 16-020: Dommeradferd og saksbehandlingen. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for kritikk.

Klagen gjaldt en privat straffesak reist av klager som ble avvist i tingretten. Klager anførte at kjennelsen var uriktig og det var begått flere saksbehandlingsfeil. Dette var forhold som kunne brukes som ankegrunn og denne delen av klagen ble avvist. Klageren anførte videre at han fikk mangelfull veiledning i tingrettens brev, herunder at lagmannsretten avviste saken på et annet grunnlag enn det som fremgår av tingrettsdommerens brev og at han ikke fikk svar på konkrete spørsmål. Tilsynsutvalget uttalte at hvilken veiledning som skal gis, må vurderes konkret, blant annet på bakgrunn av sakens art og partenes forutsetninger, herunder om partene er selvprosederende. Veiledningen må utøves på en måte som ikke svekker tilliten til at retten er upartisk. Utvalget fremholdt at selv om klager ikke fullt ut synes å ha forstått innholdet i veiledningen han fikk, kunne utvalget ikke se at dommerens konkrete veiledning var i strid med normene for god dommerskikk. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for disiplinærtiltak mot tingrettsdommeren.

Sak 16-026: Dommeradferd og saksbehandling. Kritikk.

Den underliggende saken gjaldt krav om samvær og foreldreansvar i en foreldretvist. Stevning var fremsatt i oktober 2014 og i februar 2016 sendte sorenskriveren et brev til partene der hun anmodet klager om å trekke saken. Klager har anført at dommeren har inntatt et forhåndsstandpunkt uten forutgående kontradiksjon og bevisførsel i en hovedforhandling. Tilsynsutvalget uttalte at det er et sentralt element i dommeretikken og prosesslovgivningen at dommere skal opptre upartisk og ikke innta forhåndsstandpunkt før bevisene er vurdert og dom eller kjennelse er avsagt. Dommere bør utvise særlig varsomhet med å komme med forhåndsuttalelser eller utøve forlikspress. Partene skal føle seg trygge på at dommeren tar et veloverveid og velbegrunnet standpunkt til saken etter å ha hørt alle bevisene i retten. I saken hadde sorenskriveren kommet med en klar anmodning om å trekke saken. Anmodningen var basert på opplysningene som forelå før det var gjennomført bevisførsel og truffet en formell avgjørelse. Det var heller ikke gjennomført en tradisjonell sakkyndig utredning i saken. Det var vanskelig å oppfatte anmodningen på annen måte enn at sorenskriveren i samråd med den sakkyndige hadde inntatt et klart forhåndsstandpunkt. Det er forståelig at sorenskriveren, ut fra den kunnskapen vedkommende hadde til klageren og dennes situasjon, tenkte at det ikke hadde noen hensikt å gjennomføre rettssaken på det aktuelle tidspunktet. Det var imidlertid opp til partene og deres prosessfullmektiger å vurdere om saken i en slik situasjon skulle trekkes eller gjennomføres. Det måtte også tas høyde for at det kunne foreligge opplysninger som sorenskriveren ikke kjente til. Utvalget kunne heller ikke se at partene ble informert om at det var mulig å få gjennomført hovedforhandling med en annen dommer, som et alternativ til å trekke saken. Tilsynsutvalget fant at sorenskriverens handlemåte var i strid med det dommeretiske prinsippet om upartiskhet, og at det var grunnlag for å ilegge sorenskriveren kritikk for å ha opptrådt i strid med god dommerskikk.

Sak 16-034: Dommeradferd og saksbehandling. Ikke grunnlag for kritikk.

Klagen knytter seg til behandling av en småkravssak om vederlag, prisavslag og erstatning for mangler ved håndtverkertjenester. Stevning ble mottatt 13. oktober 2015, retten ble hevet 15. desember 2015 og dom ble avsagt 4. mars 2016. Klager har for det første anført at dommen er avsagt vel to måneder etter lovens frist for domsavsigelse i småkravsaker og at dette er i strid med god dommerskikk. Både innklagede og domstolleder har opplyst at forsinkelsen skyldtes en kombinasjon av betydelig arbeidsbelastning samt sykefravær hos innklagede. Innklagede har i tillegg vist

til at saken var mer omfattende og komplisert enn en vanlig småkravssak og at arbeidet med dommen dermed var mer tidkrevende enn normalt. Utvalget legger dette til grunn. Innklagede opplyste ved avslutning av hovedforhandlingen at det ville ta noe tid før dom kunne bli avsagt, og det ble innført i rettsboken at dom ville bli avsagt ved årsskiftet. Etter henvendelse fra begge parter hvor dommen ble etterlyst ble det avholdt en telefonkonferanse med partene 19. februar. Der ble det orientert om bakgrunnen for forsinkelsen. Tilsynsutvalget legger til grunn at det ikke foreligger noen graverende fristoverskridelse i denne sak. Det er for øvrig påvist rimelig grunn til at dommen ble forsinket. Det er uheldig at partene først ble underrettet om forsinkelsen i et telefonmøte den 19. februar. Dette burde dommer ha sørget for at partene ble informert så snart han skjønnte at dommen ville bli forsinket. Klager har også anført at dommeren opptrådte kritikkverdig under rettsmøtet, herunder at dommeren fremsto som partisk. Dommeren har imøtegått påstandene og avvist at han har opptrådt slik klageren har anført. Utvalget har kommet til at det ikke er sannsynliggjort at dommeren opptrådte kritikkverdig i rettsmøtet.

Sak 16-038: Saksbehandlingsfeil. Dels avvisning. Ikke grunnlag for kritikk.

Klagen knytter seg til behandlingen av en sak der hovedkravet omfatter bruksordning og felles tiltak for en privat vei som skal betjene ca. 20 eiendommer, blant annet klagers fritidseiendom. I tillegg omfatter saken flere delkrav. Klagen omfatter flere forhold som gjelder saksbehandlingen og prosessledelsen. Klagerne mener at dommerens saksforberedelse og prioriteringer mellom de ulike kravene er kritikkverdig. De mener blant annet at det er kritikkverdig at dommeren har besluttet å behandle hovedkravet før det delkravet som er av størst betydning for dem, at dommeren har truffet beslutning om å nekte bevisopptak og har avvist et tilleggskrav framsatt av dem. Dette er forhold som kan brukes som ankegrunn og som utvalget ikke kan vurdere og dermed avvises denne delen. Klagerne har også anført at de ikke har fått tilsendt alle dokumentene i saken eller fått dokumentene senere enn andre parter. Kontradiksjonsprinsippet innebærer blant annet at partene har rett til å få tilsendt alle skriv og dokumenter som angår deres sak. I en større sak med flere delkrav innebærer ikke dette at dokumenter som gjelder et av delkravene må sendes til alle partene i hovedkravet, men kun til partene i delkravet. Det ligger til dommeren å avgjøre hvordan kontradiksjon skal ivaretas i den enkelte sak. Manglende kontradiksjon kan brukes som ankegrunn og er dermed et forhold som utvalget ikke kan vurdere. Klagerne har videre anført at dommeren har handlet i strid med god dommerskikk ved at behandlingen av saken har tatt for lang tid. Tilsynsutvalget kan ikke se at det er grunnlag for å gi kritikk for lang saksbehandlingstid.

Sak 16-043: Dommeradferd. Ikke grunnlag for kritikk.

Klager var tiltalt i en straffesak. Klager anførte at han ikke fikk samme mulighet til å forklare seg som hovedvitnet, at han stadig ble avbrutt, at dommeren opplyste at det var tidspress på grunn av at den ene meddommeren måtte hente i barnehagen, og at dommeren sjikanerte aktor og politivitnene. Utvalget fant ikke at anførselene var sannsynliggjorte. Utvalget uttalte at det tilligger dommeren å sørge for at bevisførselen konsentrerer seg om det som har betydning for saken opplysning samt å sørge for sakens fremdrift og overholdelse av tidsplan. Det var ikke påvist usaklig forskjellsbehandling, utidige avbrytelser eller nødvendig tidspress. Klagerens påstand om at dommeren sjikanerte aktor og politivitnene var ikke underbygget med konkrete eksempler. Påstanden hadde ikke fått støtte fra noe hold, og heller ikke aktor har oppfattet at hun ble sjikanert. Tilsynsutvalget fant at det ikke var grunnlag for disiplinært tiltak.

Sak 16-045 og 16-046: Dommeradferd og habilitet. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for kritikk.

Klagen gjaldt klagers kontakt med innklagede i forbindelse med sitt yrke som advokat, samt beslutning om ikke å oppnevne han som fast forsvarer. Deler av klagen gjaldt forhold klager har fått opplyst fra andre. Klager har ikke klagerett for disse forholdene, og denne delen av klagen ble ikke tatt til behandling. Klager anførte videre at dommeren i perioden 1999-2010 hadde opptrådt uhøvisk mot han. Denne delen av klagen var fremsatt mer enn ett år etter at hendelsene fant sted, og ble derfor avvist. Videre anførte klager at innklagede ved flere tilfeller hadde opptrådt kritikkverdig i form av å komme for sent til rettsmøter og etter pauser, er uhøflig og kommer med nødvendig kritikk. Anførselene var ikke tidfestet og ikke henført til spesielle situasjoner. Tilsynsutvalget bemerket at utvalget er avskåret fra å behandle udokumenterte klager, og denne delen av klagen ble ansett som åpenbart ubegrunnet. Klagers påstand om at manglende reoppnevning som fast forsvarer delvis skyldes innspill fra innklagede var ikke dokumentert, og ble ansett som åpenbart ubegrunnet. Videre ble det anført at innklagede er inhabil som følge av at ektefellen er partner i et advokatfirma som tildeles oppdrag fra retten. Det var ikke dokumentert at innklagede skal ha opptrådt kritikkverdig i forbindelse med habilitetsspørsmål. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for å reagere med disiplinært tiltak overfor dommeren.

Sak 16-049: Dommeradferd. Dels avvisning og ikke grunnlag for disiplinært tiltak.

Klager var saksøker i en tvist om størrelsen på honorar og erstatning for heving av avtale. Klagen ble avvist i den utstrekning den gjaldt prosessledelsen og dommerens påståtte manglende eller feilaktige gjengivelse og vurderinger i dommen, idet dette var forhold som kunne brukes som ankegrunn og som utvalget ikke kan vurdere. Det var videre klaget over at dommerfullmektigen var uerfaren, partisk og lite forberedt. Utvalget uttalte at klagers anførsel om at

dommerfullmektigen var uerfaren ikke var en klagegrunn. Påstanden om upartiskhet var ikke nærmere underbygget. Utvalget uttalte at det ikke var fremkommet konkrete forhold rundt dommerens opptreden i retten eller av det som er gjengitt i dommen, som indikerte at dommeren hadde opptrådt partisk på en måte som kunne kritiseres. Det var heller ikke anført konkrete forhold som kunne danne grunnlag for reaksjon omkring anførselen om at dommeren var lite forberedt. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

Sak 16-052: Dommeradferd og saksbehandlingen. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klager var saksøker i en husleietvist. Klager var selvprosederende. Klager anførte at tingrettsdommeren var partisk og hadde en brysk tone overfor klager i forbindelse med at klager stilte spørsmål og kom med innsigelser. Tingrettsdommeren har bekreftet at han kommenterte tittelen til motparten i forbindelse med at han skulle nedtegne personalia og at han grep inn da klager skulle stille spørsmål, herunder at han muligens var litt skarp i tonen. Tilsynsutvalget uttalte at det må foreligge uheldig dommeradferd over en viss terskel for at utvalget skal reagere med disiplinærtiltak. Tilsynsutvalget la til grunn at dommerens kommentar til motpartens tittel ikke hadde sammenheng med at dommeren var partisk, men at det var et forsøk på en uformell kommunikasjon som skulle gjøre situasjonen mindre stressende. Utvalget la videre til grunn at dommeren var noe brysk eller skarp i tonen da han grep inn i forhold til klager og at dette var uheldig. Tilsynsutvalget fant ikke at disse forholdene oversteg terskelen for kritikk. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Sak 16-053: Dommeradferd og saksbehandling. Delvis avvisning og ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klager var saksøkt i en sak som gjaldt tilbakelevering av gjenstander, subsidiært krav om erstatning. Klager var selvprosederende. Påklagede forhold som knyttet seg til saksbehandlingen og prosessledelsen ble avvist idet dette var forhold som kunne brukes som ankegrunn og som utvalget ikke kan vurdere. Klager anførte videre at tingrettsdommeren hadde mangelfulle kunnskaper om saken, at dommeren var forutinntatt og at han konstant ble hakket på og avbrutt. Utvalget påpekte at det må være påvist konkrete forhold, f.eks. i form av krenkende utsagn eller annen klanderverdig opptreden fra dommerens side, for at utvalget skal kunne reagere med disiplinærtiltak. Tilsynsutvalget kunne ikke se at slike forhold var påvist, verken at dommeren var forutinntatt, uforberedt, avbrøt klageren uten grunn eller på annen måte behandlet han uten respekt. Klagen var basert på generelle påstander som ikke var underbygget av konkrete eksempler. Utvalget så heller ikke noe kritikkverdig i at tingrettsdommeren stilte spørsmål til klageren om han foretok lydopptak med mobiltelefon under rettsmøtet. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Sak 16-055: Dommeradferd. Delvis avvisning og ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt grensefastsetting for grunneiendommer, og klager var en av partene i saken. Klager var selvprosederende. En del av klagen gjaldt et rettsmøte avholdt mer enn syv måneder før klagen ble inngitt. Denne delen av klagen ble avvist idet klagefristen var utløpt. Klager anførte at han i et senere rettsmøte ble mobbet og trakassert av andre parter uten at innklagede jordskifterettsleder grep inn. Innklagede reagerte ikke da andre parter fremsatte ærekrenkende, løgnaktige og sårende påstander mot han. Klager anførte videre at han opplevde jordskifteretten som partisk og som en mobbearena. Tilsynsutvalget kunne ikke se at det var sannsynliggjort at innklagede hadde bidratt til eller unnlatt å gripe inn i forhold til mobbing og trakassering. Innklagedes oppgave var å lede en forhandling i en sak mellom selvprosederende parter og med høyt konfliktnivå, noe som gjorde møteledelsen utfordrende. På grunnlag av uttalelsene i saken la Tilsynsutvalget til grunn at innklagede ikke hadde opptrådt kritikkverdig i saken. Det forelå ikke grunnlag for disiplinærtiltak mot jordskifterettslederen.

Sak 16-058: Dommeradferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for kritikk.

Klager var saksøker i en erstatningssak. Den delen av klagen som var rettet mot de to dommerfullmektigene som hadde forberedt saken, gjaldt forhold som fant sted forut for januar 2016. Tilsynsutvalget fant ikke at det forelå et vedvarende forhold som gjorde at klagefristen ikke var oversett, og denne delen av klagen ble avvist. Klager anførte videre at sorenskriveren hadde misbrukt sin stilling og tittel til å bestemme kommunikasjonsform i saken og satt "umiddelbare frister" i strid med tvisteloven. Tilsynsutvalget viste til at dette er prosessuelle beslutninger som utvalget ikke kan vurdere. Klager anførte også at sorenskriveren hadde en negativ holdning til saken, at han ikke fremsto som upartisk og nøytral og at han overtrådte hensynet til korrekt behandling og likebehandling. Tilsynsutvalget påpekte at saksbehandlingen samlet sett ikke var optimal fra domstolens side. Det var imidlertid ingen av de anførte formuleringene eller utsagnene som oversteg terskelen for disiplinærreaksjon. Utvalget kunne heller ikke se at det var grunnlag reagere med disiplinærtiltak på grunn av forsinket oversendelse av prosesskriv og dokumentliste, og det var ikke sannsynliggjort at det var fremsatt uriktige opplysninger i rettsaken eller klagesaken. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor dommeren.

Sak 16-060: Dommeradferd. Ikke grunnlag for kritikk.

Klager var saksøkers prosessfullmektig i en småkravsprosess. I forbindelse med berømmelse av rettsmøte til sluttbehandling i saken, ble han ringt opp av innklagede tingrettsdommer og kjeftet på i en nedlatende tone fordi han ikke hadde gitt retten tilbakemelding om tidspunkt for sluttbehandling. Klager anførte videre at innklagede senere har løyet om innholdet i telefonsamtalen og at det var grunn til å stille spørsmål rundt innklagedes nøytralitet. Klageren hadde ikke konkretisert klagen utover at han ble "kjeftet" på av innklagede. Utvalget uttalte at det ville være en flytende grense mellom uttalelser som gir uttrykk for saklig kritikk og uttalelser som er eller med rette kan oppleves som ubehøvet eller krenkende. I den foreliggende saken måtte utvalget konstatere at klager og innklagede var uenige om hvordan telefonsamtalen forløp. Etter utvalgets syn var det, slik saken fremstod, ikke sannsynliggjort at innklagede hadde ordlagt seg på en måte som gav grunnlag for disiplinærreaksjon. Utvalget fant videre at innklagede, ved å signalisere at hun vurderte å ta direkte kontakt med klagerens klient for å få saken berammet raskt, ikke hadde handlet i strid med de dommeretiske prinsippene. En slik opptreden gav i seg selv ikke grunn til å trekke dommerens nøytralitet i tvil. Det forelå dermed ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Sak 16-061: Dommeradferd og saksbehandlingstid. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for kritikk.

Klager var saksøker i en sak om pasientskadeerstatning. Klager anførte at dommeren handlet i strid med god dommerskikk ved å pålegge klager å anta prosessfullmektig, ved at hun varslet klager om at saken kom til å bli avvist dersom dette ikke ble gjort, at kjennelsen fremsto som udokumentert og at avgjørelsen var mangelfullt begrunnet. Denne delen av klagen gjaldt forhold som utvalget ikke kan vurdere, og ble derfor avvist. Videre anførte klager at dommeren ikke vektla å ivareta hans rettigheter eller behandlet han på en skikkelig måte, nektet å svare på hans spørsmål, kommet med usanne opplysninger om at hun hadde lest alle saksdokumentene og sendt trusselbrev til hans advokat. Tilsynsutvalget viste til at anførselene ikke var støttet av andre opplysninger i saken, og fant det derfor ikke sannsynliggjort at dommeren hadde behandlet klageren på en kritikkverdigg måte eller kommet med usanne opplysninger under saksbehandlingen. Klager anførte også at dommeren hadde forsinket saksbehandlingen. Tilsynsutvalget viste til at en del av saksbehandlingstiden kunne tilskrives mangelfull tilbakemelding fra klager eller hans advokat og dels at dommeren arbeidet for en annen domstol eller hadde permisjon fra stillingen, i tillegg til lav bemanning hos retten. Det forelå ikke grunnlag for disiplinærtiltak overfor tingrettsdommeren.

Sak 16-062, 16-064 og 16-068: Dommeradferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for kritikk.

Klagerne var ankemotpart og vitner i en barnefordelingssak. Klagerne anførte at det var feil og mangler i dommen og at deres forklaringer i større grad burde ha blitt vektlagt. Denne delen av klagen gjaldt forhold som utvalget ikke kan vurdere, og ble derfor avvist. Videre anførte klagerne at dommeren ikke var interessert i å høre på vitnene, at de ble møtt med stadige avbrytelser og at dommeren var tydelig uinteressert. Utvalget påpekte at tidsplanen fremsto som stram, og at det er dommerens oppgave å styre prosessen under vitneavhørene. Dette innebærer blant annet at dommeren kan gripe inn for å hindre unødvendige gjentakelser, påse at vitnene holder seg til tema og dersom det er nødvendig stille spørsmål som kan oppleves som kritiske eller ubehagelige. På grunnlag av uttalelsene i saken la Tilsynsutvalget til grunn at innklagede ikke hadde opptrådt kritikkverdigg i saken. Det forelå ikke grunnlag for disiplinærtiltak mot lagdommeren.

Sak 16-065: Dommeradferd. Ikke grunnlag for kritikk.

Klagen gjaldt tingrettsdommerens opptreden i forbindelse med en rettsmekling. Den underliggende tvisten omhandlet felling av trær. Klager anførte at det var feil ved saksbehandlingen. Videre var det påberopt mangler ved rettsforlikets innhold, herunder mangler ved innkallingen, spørsmålet om gyldig fravær og feil ved fullmakten og signeringen. Dette var forhold som kunne brukes som grunnlag for fornyet behandling av saken og ble avvist av utvalget. Utvalget oppfattet klagers anførsler slik at dommeren bevisst hadde forskjellsbehandlet partene, at han snakket med motparten om forhold som ikke berørte tvisten, og at meklingen pågikk 4,5 time uten pauser, mat og drikke. Klager anførte til slutt at tingrettsdommeren hadde tvunget frem rettsmeklingen og rettsforliket. Utvalget uttalte at det må være påvist forhold over en viss terskel for at utvalget kan konkludere med disiplinærtiltak. Utvalget kunne ikke se at det var påvist forhold som oversteg denne terskelen. Utvalget fant det heller ikke sannsynliggjort at klageren ble utsatt for utidig press fra dommerens side for å delta i rettsmeklingen og signere rettsforliket. De øvrige opplysningene i saken støttet ikke klagerens anførsler. Det var dermed ikke grunnlag for disiplinærtiltak i saken.

Sak 16-069: Dommeradferd. Delvis avvisning og ikke grunnlag for kritikk.

Klagen knyttet seg til et avholdt rettsmøte. Saken gjaldt tvist om veirettigheter og behandling av forslag til jordskifteløsning. Klager anførte at han satt i over to timer uten å få uttale seg i rettsmøtet, mens de andre partene fikk uttale seg flere ganger. Utvalget uttalte at dette var et forhold som kunne brukes som ankegrunn og som Tilsynsutvalget ikke kunne vurdere. Denne delen av klagen ble avvist. Videre anførte klager at da han bad om ordet fikk han beskjed at jordskiftedommeren visst hva klager mente. Dette gjorde klager oppbrakt. Utvalget fremholdt at det må være påvist

konkrete forhold for at utvalget kan reagere med disiplinærtiltak. At klager ble avvist med informasjon om at dommere visste hva han mente har trolig sin bakgrunn, som opplyst av en annen part, at det hadde vært flere møter i saken. Etter utvalgets syn kunne muligens ordvalget til dommeren vært noe annerledes, uten at det kan karakteriseres som klanderverdig. Utvalget fant at de forholdene som var påberopt ikke gav grunnlag for å konkludere med at dommeren har opptrådt i strid med god dommerskikk. Det forelå ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Sak 16-079: Dommeradferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen var rettet mot en ankeforhandling i lagmannsretten med lagrette. Saken gjaldt voldtekt og seksuell omgang med barn. Klagen var fremsatt av fornærmedes foresatte. Klagerne anførte at lagdommeren kom med negative karakteristikk av fornærmede. Han stoppet ikke forsvarer da han stadig forvekslet navnet på tiltalte og nåværende fosterfar, men lo litt den eneste gangen han påpekte det. I følge klagerne ble heller ikke tiltaltes kone stanset da hun under sin forklaring henvendte seg direkte til fornærmede. Det ble videre påpekt at dommeren slapp en sakkyndig rapport ned på dommerbordet, samtidig som han var irritert og ga uttrykk for at rapporten ikke hadde verdi som bevis. Tilsynsutvalget uttalte at det måtte foreligge uheldig dommeradferd over en viss terskel for at utvalget skulle reagere med disiplinærtiltak. Tilsynsutvalget kom til at dommerens opptreden samlet sett ikke oversteg denne terskelen. Tilsynsutvalget påpekte at dommere ofte blir nøye observert av partene i retten. Det er ikke uvanlig at dommeres utsagn og opptreden blir oppfattet og tolket annerledes enn de var ment. Utvalget viste til det som var påpekt om dommerens prosessledelse i forhold til fornærmede. Utvalget fant det ikke sannsynliggjort at dommeren hadde opptrådt krenkende i forbindelse med de hendelsene som var påpekt. Det var imidlertid uheldig at innklagede slapp den sakkyndige rapporten ned på dommerbordet på den måten som er beskrevet. Utvalget la ut fra det som var opplyst til grunn at dommeren med denne handlingen gav uttrykk for sin oppfatning om rapporten. Utvalget fant ikke at dette var over terskelen for å ilegge disiplinærtiltak i form av kritikk. Det forelå dermed ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Sak 16-089: Dommeradferd og sen saksbehandling. Ikke grunnlag for kritikk. Uttalelse om god dommerskikk.

En person som døde i januar 2012, hadde sin bolig på en tomt som eies av klager. I boet ble det satt av midler til å tilbake stille tomten, men fire år etter at boet ble sluttet var dette fortsatt ikke gjort. Klager anførte at dommeren opptrådte i strid med god dommerskikk ved mangelfull besvarelse og oppfølging av klagers henvendelser, samt lang saksbehandlingstid. Utvalget bemerket at tingretten er ansvarlig for behandlingen av et bo under offentlig skifte, samt at det kan fremstå som lite heldig at tingretten har sluttet og utloddet boet før tomten var tilbake stilt. Når man har valgt å gjøre det slik, er det neppe tvilsomt at retten også må være forpliktet til å følge opp saken i ettertid. Tilsynsutvalget la til grunn at sorenskriveren har besvart klagers henvendelser og formidlet disse til bobestyrer. Videre la utvalget til grunn at tidsbruken i saken var uheldig, men fant imidlertid ikke at sorenskriverens opptreden overstiger terskelen for å reagere med kritikk. Det var dermed ikke grunnlag for disiplinærtiltak. Tilsynsutvalget fant imidlertid grunnlag for å gi en uttalelse om god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 tredje ledd, som følge av at sorenskriveren ikke foretok seg mer for å få brakt i orden et forhold som burde vært avklart før boet ble sluttet og utloddet fire år tidligere.

De etiske prinsippene for dommeratferd har som formål å fremme at dommerne opptrer på en måte som skaper tillit til domstolene og deres avgjørelser. Prinsippene skal også tjene til opplysning om hva som er god dommerskikk. Disse etiske prinsippene for dommeratferd er vedtatt av henholdsvis Den norske Dommerforening, Teknas etatsforening for jordskifterettene og Domstoladministrasjonen, og er utarbeidet i samarbeid mellom disse. Prinsippene gjelder for alle fagdommere i de alminnelige domstolene og i jordskiftedomstolene, både i og utenfor den dømmende virksomhet.

1. Grunnleggende krav

En dommer skal opptre i samsvar med loven, rettsordenen og god dommerskikk, og slik at han eller hun gjennom sin atferd fremmer den alminnelige tillit til domstolene.

2. Uavhengighet

En dommer skal utøve dommergjerningen uavhengig av utenrettslig påvirkning fra offentlige eller private interesser.

3. Upartiskhet

En dommer skal være og framtre som upartisk og opptre slik at det ikke med rimelighet kan stilles spørsmål ved dommerens nøytralitet. En dommer må ikke gi uttrykk for forhåndsstandpunkt i saker han eller hun har under behandling eller som det er nærliggende at dommeren kan få til behandling. En dommer skal utøve dommergjerningen uten forutinntatte holdninger. Dommeren skal aktivt legge forholdene til rette for minnelige løsninger, men partene skal ikke utsettes for press til å inngå forlik.

4. Integritet

En dommer skal opptre på en måte som ikke er egnet til å skade den alminnelige tilliten til domstolens eller dommerstandens anseelse. En dommer skal ikke for seg selv eller andre motta gaver eller andre fordeler som kan settes i forbindelse med utøvelsen av dommergjerningen.

5. Likebehandling

En dommer skal ivareta hensynet til likebehandling av parter og øvrige aktører som opptrer for domstolen. En dommer skal bygge på saklige hensyn ved tildeling av oppdrag for domstolen.

6. Korrekt opptreden

En dommer skal holde en saklig tone og opptre verdig og korrekt overfor alle som dommeren har med å gjøre i embetsutøvelsen. Dommeren skal påse at meddommere deltar som fullverdige medlemmer av retten. Dommeren skal vise respekt for de oppgavene advokater og representanter for påtalemyndigheten har i rettspleien. En advokat skal ikke identifiseres med sin klient.

7. Utforming av rettslige avgjørelser

Ved utformingen av rettens avgjørelser må dommeren vise tilbørlig respekt overfor alle involverte så langt det er forenlig med kravet til en dekkende begrunnelse.

8. Diskresjon

En dommer skal – foruten å overholde lovbestemt taushetsplikt – utvise diskresjon om sensitive forhold som dommeren får kjennskap til i sitt virke og skal ikke bruke slik informasjon til noe formål som ligger utenfor dommergjerningen. En dommer skal utad bevare taushet om rettens rådslagning og stemmegivning for lukkede dører. En dommer skal ikke meddele avgjørelsen før den er avsagt.

9. Kompetanse

En dommer skal vedlikeholde og forbedre sine faglige kunnskaper og ferdigheter.

10. Effektivitet

En dommer skal utføre sin dommergjerning effektivt og med rimelig hurtighet, så langt det er forenlig med kravene til forsvarlig saksbehandling og faglig kvalitet. Når det oppstår forsinkelser av betydning, skal de partene som er berørt underrettes om dette.

11. Ytringer m.m.

En dommer har som enhver annen ytringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet, men en dommer skal ved utøvelsen av slike rettigheter ta hensyn til dommerembetets verdighet og domstolens upartiskhet, nøytralitet og uavhengighet. En dommer bør utvise forsiktighet ved omtale av saker som er under behandling i domstolene, og av egne rettsavgjørelser.

12. Dommerens forhold til media

En dommer skal vise respekt for medias oppgaver, herunder med å gi offentligheten informasjon om saker som behandles i domstolene.

13. Dommerens forhold utenfor tjenesten

En dommer skal også utenfor tjenesten opptre slik at atferden ikke er egnet til å skade respekten for eller tilliten til domstolene. En dommer må ikke gjøre bruk av dommertittelen når slik bruk kan oppfattes som en sammenblanding av roller eller hvor det for øvrig ikke er saklig grunn til det. En dommer må vise forsiktighet med å gi råd eller på annen måte engasjere seg i andres rettsvister.

14. Fratrådte dommere

En fratrådt dommer bør unngå atferd som kan oppfattes som uheldig utnyttelse av dommertittelen.

15. Inngrepsansvar

En dommer som blir kjent med overtredelser av disse etiske prinsipper begått av en kollega, bør ta dette opp på en passende måte, og gripe inn dersom overtredelsen er vesentlig.

1. oktober 2010

Sekretariatet:
Tilsynsutvalget for dommere
Domstoladministrasjonen
Postboks 5678 Sluppen
7485 Trondheim

Telefon: + 47 73 56 70 00
E-post: tilsynsutvalget@domstol.no

Ytterligere informasjon om Tilsynsutvalget for dommere er tilgjengelig på www.domstol.no/tilsynsutvalget.